Din Sosyolojisi Araştırmaları
E-ISSN: 2791-8998
Cilt/Volume: 2, Sayı/Issue: 2, Yıl/Year: 2022 (Nisan/April)

Darwin'de Sosyal Darwinizm

Social Darwinism in Darwin

Ragıp Ergün

Öğr. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi Şavşat MYO Hukuk Bölümü / Artvin, Turkey, r.ergun@artvin.edu.tr / https://orcid.org/0000-0002-7675-8729

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi/Date Received: 29.12.2021

Kabul Tarihi/Date Accepted: 10.03.2022

Yayın Tarihi/Date Published: 20.04.2022

Atıf / Citation: Ergün, Ragıp. "Darwin'de Sosyal Darwinizm". *Din Sosyolojisi Araştırmaları* 2/2 (Ekim 2022), 1-20.

Öz

İnsanın ontolojik kökeni Darwin'e kadar olan süreçte ilahi bir müdahale ve ereksellikle açıklanmaktaydı. Darwin insanın ortaya çıkışını biyolojik bir evrim teorisiyle açıklamaya çalıştı. Bu izah o kadar çok yankı uyandırdı ki diğer bilimsel alanlar da etkilendi. Darwin'in evrim teorisinin sosyal bilimlere uyarlanmış haline de sosyal Darwinizm ismi verildi. Sosyal Darwinizm ise özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında öjenizmin, ırkçılığın, faşizmin ve savaşların düşünsel/bilimsel alt yapısı olarak nitelendirildi. Bu nedenle kötü bir şöhretin de sahibi oldu. Pek çok Batılı düşünür için sosyal Darwinizm, Darwin'in biyolojik evrim teorisinin sosyal bilimlere uyarlama çabası ve siyasasi liderlerin kendi menfaatlerine yönelik yaptıkları zulümleri meşrulaştırma aracıdır. Ancak Darwin'in çalışmaları objektif bir okumaya tabi tutulduğunda sosyal Darwinizm'e atfedilen pek çok yaklaşım Darwin'in eserlerinde oldukça fazla kendine yer bulduğu görülmektedir. Hatta Darwin'in çalışmaları sosyal bir yaklaşımı biyolojik dille açıklamaya çalışan metinler olarak da nitelenebilir. Bu yüzden Darwin, sosyal Darwinizmin teorisyenleri arasında, hatta en büyük katkıyı yapan kişilerden sayılması gerekmektedir. Bu bağlamda bu çalışma eserleri üzerinden Darwin'in sosyal Darwinist tarafına yoğunlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Darwin, Sosyal Darwinizm, Evrim, Öjenizm, Bilim

Abstract

The ontological origin of man was explained by divine intervention and purposiveness until Darwin. Darwin tried to explain the emergence of man with a biological theory of evolution. This explanation aroused so msny repercussions that other scientific fields were also affected. The adaptation of Darwin's theory of evolution to social sciences was called social Darwinism. Social Darwinism, on the other hand, was described as the intellectual/scientific infrastructure of eugenics, racism, fascism, and wars, especially in the second half of the 20th century. That's why he got a bad reputation. For many Western thinkers, social Darwinism is an attempt to adapt Darwin's theory of biological evolution to the social sciences and a means of legitimizing the atrocities committed by malicious political leaders. However, when Darwin's work is subjected to an objective reading, it is seen that many approaches attributed to social Darwinism find a place in Darwin's works. In fact, Darwin's works can be described as texts that try to explain a social approach in biological language. Therefore, Darwin should be counted among the theorists of social Darwinism, and even among those who made the greatest contribution. In this context, this study focuses on the social Darwinist side of Darwin through his works.

Keywords: Darwin, Social Darwinism, Evolution, Eugenics, Science.

Giriş

İnsanın ontolojik olarak nasıl ortaya çıktığı sorusu tarih boyunca farklı şekillerde tartışılmıştır. İnsanın nasıl ortaya çıktığı sorusu aynı zamanda insanın neden var olduğunun da cevabını bir yönüyle içinde barındırmaktadır. Darwin'den önce bu durum Tanrısal bir müdahale ile açıklan-

maktadır. Bu görüşe göre, insan bir yaratıcı tarafından yaratılmakta ve yaratılışına uygun olarak bir hayat modeli ortaya koyma amacı yüklenmektedir. Yaratılış yaklaşımı denebilecek bu paradigma, insanın hayata gelmesinin bir gayesi olduğunu ve bunun da yaratanı bilmek ve onun kurallarına uymakla gerçekleşebildiğini iddia etmektedir. Klasik felsefeden teolojik paradigmalara kadar pek çok yaklaşım insanın ortaya çıkışını ereksel/amaçsal olarak açıklamaktadır. Eğer insan yaratılış amacına uygun olarak davranırsa öte dünyada cennet ile mükâfatlandırılacaktır. Bu dünya geçicidir ve asıl olan öte dünya âlemine hazırlık mahiyetindedir.

Darwin'in evrim teorisi öncelikle insanın ve diğer canlı türlerin yaratılışında ilahi bir gayenin olduğu paradigmasına karşı çıkmaktadır. Darwin insanı diğer canlıların da içinde olduğu ortak bir atadan evrilen biyolojik bir canlı olarak tanımlamaktadır. İnsanın ontolojik yönünü biyolojiyi merkeze alarak açıklayan Darwin, hayatın amacının yaşamak olduğunu öne sürmektedir. Hayatta sadece yaşamak için var olan insan, diğer insanlarla var olma savaşı içindedir ve en güçlü olan hayatına devam edecektir. Bu durumu doğal seleksiyon/seçilim olarak izah eden Darwin, tabiata bu manada Tanrısal bir anlam yüklemektedir. Tanrı fikrinin insanın icadı olduğunu düşünen Darwin, hayatı bir savaş alanı olarak nitelemektedir. Darwin'in fikirlerinin sosyal bilimlere ve içtimai yaşama uyarlanmasına sosyal Darwinizm denmektedir.

Literatür tarandığında pek çok bilim insanının Darwin ile sosyal Darwinizm arasında keskin bir ayrım yaptığı görülmektedir. Özellikle sosyal Darwinizm üzerine çalışan bilim insanları Darwin'i biyoloji ilmini kullanarak insanın ve diğer canlı türlerinin ortaya çıkışını açıklamaya çalışan bir tabiat bilimci olarak tanımlamaktadır. Sosyal Darwinizm bu kişilere göre Darwin'in fikirlerinin sosyal bilimlere "kötü" bir uyarlanmasından ibarettir. Hatta bu insanlara göre Hitler başta olmak üzere Darwin'in fikirlerini kendilerine siyasal bir politika olarak rehber edinen liderler Darwinizmi suiistimal etmişlerdir. Bu yaklaşıma göre Darwin "iyi niyetli" bir tabiat bilimci, ancak ondan neşet ettiğini iddia ederek bu görüşü içtimai alana uyarlamaya çalışanlar ise kendi görüşleri için bu yaklaşımı kullanan "kötü niyetli" kişilerdir.

Darwin ve sosyal Darwinizm arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için elbette kullanılacak yöntem sosyal Darwinist unsurlar bağlamında Darwin'in eserlerini okumaktır. Sosyal Darwinist unsurlar olarak ifade edilen öjenizm/ırkçılık, emperyalizm, biyo-kadercilik, laissez faire ekonomisi, tabiatın Tanrısallaşması ve hayatın savaş alanı olarak ifade edilmesi bu bağlamada mihenk taşları, yol işaretleri olarak kullanılması önem arz etmektedir.

Bu bağlamda bu çalışmada öncelikle sosyal Darwinizm kavramı izah edilmeye çalışacak ve Darwin ve sosyal Darwinizm ayrımı yapan düşünce insanlarının görüşlerine yer verilecektir. Daha

sonra sosyal Darwinizm'in unsurları üzerinden Darwin'in eserleri sosyal Darwinist bir okumaya tabi tutulacaktır.

1. Sosyal Darwinizmin: Vahşetin Çağrısı

Sosyal Darwinizmin muhteva olarak ortaya çıkışı oldukça tartışmalıdır. Kimileri Thomas Hobbes'in "homo homini lupus" (insan insanın kurdudur) düşüncesine atıf yaparak sosyal Darwinizmin kökenini ilgili düşünüre dayandırmaktadır. Kimileri ekonomik alt yapısını oluşturduğu gerekçesiyle Bernard Mandeville'in The Fable of the Bees (Arılar Masalı) adlı eserini işaret etmektedir. Kimilerine göre bu düşüncenin mucidi Herbert Spencer'dır ve hatta kavramın sosyal Spencerizm olarak isimlendirilmesi gerekmektedir (Doğan, 2012, 54-55). Büyük bir çoğunluk ise kavramın Darwin sonrası ortaya çıktığını ve Darwin'in biyolojik, "bilimsel" yaklaşımının istismarı ve içtimai alana uyarlanma çabası olarak görmektedir.

Sosyal Darwinizm terimi Darwin'e atfedilsin ya da atfedilmesin literatürde olumsuz bir anlamı ihtiva etmektedir. Sosyal Darwinizm, öjenizm, ırkçılık, faşizm, emperyalizm, laissez faire ekonomik modeli, tabiatın Tanrısallaşması, iki dünya savaşının meşrulaştırılması için ve hayatın bir savaş alanı olarak görülmesinde "bilimsel" dayanak olarak kullanılmıştır. Sosyal Darwinizmin muhtevasını anlayabilmek için bu düşüncede olan insanların hayata ve onun şubelerine yükledikleri anlamları, olayları yorumlama biçimlerini kavramak gerekmektedir. Bu bağlamda bu kavramlar ve muhtevalarını tek tek açıklamak önem arz etmektedir.

Biyolojinin en önemli hakikat olduğunu, tabiatın Tanrısal bir irade ile insanı yarattığını düşünen sosyal Darwinistler, iki dünya savaşı başta olmak üzere, geçmişi de bu perspektifle okuyarak, bütün savaşları evrimsel sürecin bir neticesi görerek meşrulaştırmaktadır. Böylece herhangi bir savaşta mazlum-zalim, suçlu-suçsuz olmayacak, insan biyolojik kaderinin esiri olarak bu süreci kerhen yaşamış olacaktır. Bu doğrultuda düşünen Amerikalı doğa bilimci John Burroughs, Birinci Dünya Savaşı'nı yorumlarken "şansa dayalı bir evrim draması" olarak nitelemektedir. İnsan, içine hapsolduğu bu dünyada kontrol edemediği güçlerin içinde hayat mücadelesi verdiğini öne süren Burroughs, bu durumun neticesinden kimsenin sorumlu tutulamayacağını iddia etmektedir (1915, 198-199). Burroughs gibi düşünen General Friedrich von Bernhardi de 1912 yılında kaleme aldığı Germany and Next War (Almanya ve Bir Sonraki Savaş) adlı eserinde savaşı "biyolojik zorunluluk" olarak tanımlamaktadır (Bernhardi, 1914, 18). Yine aynı şekilde Amerikalı psikolog Henry Rutgers Marshall da 1916 yılında yazdığı War and the Ideal of Peace (Savaş ve Barış İdeali) adlı çalışmasında insanı "savaşan bir hayvan" olarak nitelemektedir (1916, 95).

Hayatın bütün şubelerini sosyal Darwinist bir perspektifle inşa etmeye çalışan bu yaklaşım ekonomiyi de doğal seleksiyonun bir görünümü olarak laissez faire ile açıklamaya çalışmaktadır. Klasik liberal ekonominin temelini oluşturan bu kavram sosyal Darwinistlere göre tabiat kanunlarının ekonomi alanındaki bir görünümüdür. Laissez faire ekonomi yaklaşımı bağlamından sosyal Darwinizm devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkmaktadır (Halliday, 1971, 390). Bu bağlamda R. J. Halliday modern ekonomistlerin tamamını rekabeti ve mücadeleyi ön plana çıkarmalarından dolayı sosyal Darwinist olarak nitelemektedir (1971, 402). Thorstein Bunde Veblen "evrimsel ekonomi" terimini ilk kullanan kişi olarak, doğadaki seleksiyon sürecinin ekonomide de işlediğini iddia etmiştir (Hodgson, 1998, 161). Ünlü İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes'in hocası Alfred Marshall da ekonomiyi biyoloji ile açıklamaya çalışmakta ve insan tercihlerinin evrimsel gelişim süreci sonunda ortaya çıktığını ve iktisat biliminin de bu doğrultuda inşa edilmesi gerektiğini savunmaktadır (2013, xxv).

Sosyal Darwinizm'in en önemli görünür olduğu alanlarından birisi de öjenizmdir. Öjenizm, ırk hijyeni, ıslahı anlamlarına gelmektedir. Öjenizm, insan eliyle seleksiyonun/seçilimin işletildiği ve belli bir ırkı güçlendirmeye çalışan yaklaşımdır. Aynı zamanda öjenizm ile ırkçılığa ve faşizme "bilimsel" meşruiyet üretilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşımın teorisyeni, Darwin'in de kuzeni olan Francis Galton'dur. İnsanların doğuştan eşit olduğu fikrine karşı çıkan Galton, özellikle Batı toplumlarındaki beyaz, zengin ve Anglo-Saksonların üremesini, diğerlerinin ise ürememesini savunmuştur (Dennis, 1995, 246-247). Düşünsel olarak öjenizm yani ırk ıslahı/hijyeni düşüncesinden etkilenen Adolf Hitler ünlü eseri Mein Kampf (Kavgam)'da bu yaklaşımı savunmuştur. Hitler'e göre güçsüz olanların güçlü olanlarla evlenmesi yanlıştır (2007, 255). Bu yaklaşımı bir devlet politikası haline getiren Hitler, binlerce insanın ölümüne ve kısırlaştırılmasına neden olmuştur (Geary, 2000, 60). Aynı zamanda bu sosyal Darwinist yaklaşım faşizm ideolojisinin doğmasına neden olmuş, savaş kutsanır hale gelmiş ve Yahudiler başta olmak üzere pek çok insan ırk hijyeni için katledilmiştir (Heywood, 2013, 218).

Sosyal Darwinizm 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın ilk yarısında sosyal bilimlerin bütün şubelerinde bu kadar ciddi karşılık bulurken edebiyat alanı bu durumdan beri kalmamıştır. Özellikle Amerikalı romancı Jack London'ın eserlerinde sosyal Darwinist paradigma oldukça fazla kendini hissettirmektedir. London üzerine önemli çalışmaları olan Rebecca Stefoff, London'ı hem biyolojik hem de sosyal Darwinizmi içselleştirmiş bir romancı olarak tanımlamaktadır (2002, 44). London Before Adam (Âdem'den Önce) isimli eserinde insanın var oluşunu evrimsel bir roman olarak kurgulamakta, bir çocuğun rüyaları üzerinden evrimi geniş kitlelere tanıtmaktadır

(1982, 8-11). Aynı zamanda London en meşhur eserlerinden olan Call Of The Wild (Vahşetin Çağrısı)'nda ise sosyal Darwinizmin muhtevasını açık etmektedir. Canlı türlerin doğasında evrimsel-kaderci bir vahşet olduğunu öne süren London, bu durumu, kendi tabiriyle, bir köpeğin aristokratik yaşamdan doğaya/doğasına gidişiyle anlatmaktadır. London'a göre canlılar sosyal yaşam ile ne kadar farklı bir yaşam modeline sahip olsa da eninde sonunda doğasında olan vahşet onu gelip bulacaktır. Bu eserde London hayatı dişin ve kanın kanunlarının işlediği bir yer olarak tanımlamaktadır (2020, 13-15).

2. Sosyal Darwinizm'in Birinci Yüzü: Darwinci Bilimin İstismarı

Literatürde sosyal Darwinizm kavramını ilk kez kullanan kişi 1879 yılında Oscar Scmidth'tir (Küçükali, 2019, 50). Ancak bu kavramın meşhur olması 20. yüzyılın ilk yarısını bulmuştur. Richard Hofstadter'in 1944 yılında Social Darwinismin American Thought (Amerikan Düşüncesinde Sosyal Darwinizm) adlı eserini yayınlamasıyla bu kavram geniş çevrelerce tanınır hale gelmiştir. Hofstadter, sosyal Darwinizmi, Darwinizmin en popüler sloganları olan "yaşamak için mücadele" ve "en iyinin hayatta kalması" fikirlerini sosyal bilimlere uyarlanma çabası olarak tanımlamaktadır. Hofstadter aynı zamanda sosyal Darwinizmin laissez-faire ekonomi modelini tabiat kanunu olarak sunmak, ırkçı ve emperyalist politikaların desteklenmesini sağlamak için kullanıldığını öne sürmüştür (1955, 6). Hofstadter, Darwin ve sosyal Darwinizm arasında sert ayrıma gitmektedir. Hofstadter'e göre Darwin bilimsel ve uzun soluklu bir çalışma sonucunda elde ettiği veriler ışığında sistematik bir yaklaşım ortaya koymuştur. Ancak sosyal Darwinistlerin bilimsellikten uzak olduğunu söyleyen Hofstadter, bu kişilerin Darwin'in biyolojik evrim teorsini içtimai alana uyarlamayı başaramadıklarını ileri sürmektedir (1962, 53).

Greta Jones Social Darwinism and English Thought (Sosyal Darwinizm ve İngiliz Düşüncesi) adlı eserinde sosyal Darwinizmi siyaset, biyoloji, felsefe ve sosyal bilimlerin iç içe geçmiş hali olarak tanımlamaktadır. Jones 19. yüzyılın toplumsal yapısı düşünüldüğünde Darwin olmasa bile Darwinizmin muhteva bağlamında var olacağını söylemektedir. Ayrıca Darwinizmin düşüncenin sekülerleşmesi bağlamında da önemli katkılarının olduğunu ifade etmektedir (Jones, 1980, 4-9). Sekülerizmin esas dayanaklarından birisinin Darwinizm olduğunu düşünen Jones, Darwin'in fikirlerini dönemin şartları açısından değerlendirmekte ve sosyal Darwinizmi de Darwin'in fikirlerinin sosyal yaşama uyarlama çabası olarak tanımlamaktadır.

Darwin'in sosyal Darwinizm'e ait unsurlardan münezzeh olduğunu düşünen James Allen Rogers, bu fikirlerini "Darwinism and Social Darwinizm" (Darwinizm ve Sosyal Darwinizm) adlı makalesinde savunmuştur. Rogers "Darwin'in hayat mücadelesi fikrinin sadece bitkiler ve hayvan-

lar için" olduğunu öne sürmekte ve düşünürün bu yaklaşımı biyolojik ilerleme için savunduğunu iddia etmektedir. Rogers'a göre Darwin bu şekilde bir fikri yaklaşım ortaya koymasına rağmen sosyal Darwinistler toplumsal ilerleme için bu kavramı insanlar için kullanmıştır. Sosyal Darwinistlerin Malthus'un nüfus teorisi ile Darwin'in hayvanlar ve bitkiler için ön gördüğü hayat mücadelesi fikrini sentezlediğini düşünen Rogers, Darwin'in sosyal Darwinizmden sorumlu olmadığını ifade etmektedir (1972, 267).

Justin K. Mogilski "Social Darwinism" (Sosyal Darwinizm) adlı makalesinde kavramı oldukça kapsamlı olarak tanımlamaya çalışmaktadır. Mogilski için sosyal Darwinizm terimi, Darwin'in doğal seçilim yoluyla evrim teorisindeki kavramların sosyal teoriye, politik sistemlere, ekonomiye ve insanın sosyal yaşamının diğer alanlarına uygulamaya yönelik herhangi bir çabayı ifade etmek için kullanımıdır. Bununla birlikte Mogilski, "sosyal Darwinizm muhtemelen en iyi, "insan ırkını iyileştirmeyi" hedefleyen yirminci yüzyılın başlarındaki siyasi ideolojilerle olan meşhur ilişkisiyle tanınır", demektedir. Darwin'in fikirlerinin, öjeniyi, ırk savaşını, emperyalizmi ve çeşitli ekonomik politik ideolojileri haklı çıkarmak için kullanıldığını düşünen Mogilski, bu fikirlerin genellikle Darwin'in orijinal fikirlerinin ve doğal seleksiyon sürecinin yanlış yorumlanması olarak görmektedir. Mogilski Darwinizm'in "çirkin uygulamalar"ıyla ilişkilendirilen bilim adamlarının (örneğin, Herbert Spencer, William Graham Sumner, Richard Hofstadter) sıklıkla yanlış yorumlandığını veya yanlış temsil edildiğini savunmaktadır. Ayrıca Mogilski Darwin'den sonra ortaya çıkan ve Darwin'in bazı orijinal fikirlerinin yerini alan sosyal Darwinizmin evrimsel biyoloji içindeki pek çok çağdaş buluşu içermediğini de ileri sürmektedir (2016, 1).

Sosyal Darwinizm üzerine son dönemde kapsamlı literatür taraması yapan kişilerden Geoffrey M. Hodgson, "neredeyse herkes sosyal Darwinizmi kötü bir şey olarak bilir" demektedir (2004, 428). Hodgson sosyal Darwinizmin öjenik politikalara, iki dünya savaşına, Nazizm'e, ırkçılığa, faşizme, emperyalizme ideolojik ve bilimsel meşruiyet sağladığını belirtmektedir. Darwinizmin sosyal Darwinizm kavramıyla önemsiz hale getirilmeye çalışıldığını öne süren Hodgson, biyoloji biliminin insan ilişkilerine dair gerçeklerin göz ardı edilmesine neden olduğunu öne sürmektedir. Zira Hodgson sosyal Darwinizm teriminin yirminci yüzyılda sosyal bilimlerde insan biyolojisinin insan davranışı üzerindeki etkisiyle ilgili tartışmaların çoğunu kapatmak için kullanıldığını iddia etmektedir (2004, 429). Çünkü Hodgson için biyolojinin insan davranışlarını anlama ve yönlendirmesinde kullanılması oldukça önemlidir. Biyolojinin insan davranışları için kullanılması yaklaşımlarına karşı çıkanların ise Hitler dönemi politikaları örnek göstermelerini eleştiren Hodgson, bu liderin art niyetinin Darwinizm'e mal edilemeyeceğini savunmaktadır (2004, 445-446).

Darwin'in istismar edildiğini düşünenlerin diğer bir uğrak yeri de emperyalizmdir. Emperyalizm, bir devlet veya ulusun başka bir devlet veya ulusun üzerinde kendi çıkarları doğrultusunda etkisini artırması ve onların hayatında karar verme yetkisine sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Galtung, 1971, 81). Bu kavram ilk olarak dönemin en büyük emperyalist devleti olan İngiltere'de 1870'lerde ortaya çıkmıştır (Hobsbawm, 1999, 71). Emperyalizm düşüncesi 19. yüzyılın ikinci yarısında Batı'da o kadar yaygındır ki Afrika toplumlarıyla aralarındaki ilişki de bu minvalde gelişmektedir. Batılılar için Afrikalı siyah insan aynı türdeş varlıklar değil, başka bir hayvan türüdür. Bu bağlamda o dönem Avrupa ülkelerinde "insan hayvanat bahçeleri" oldukça yaygındır. Batılılar için Afrikalılar insan değil, "evcil ucubeler" veya "insan canavarlar"dır (Sánchez-Gómez, 2013, 2). Yaşanan bu durum da kimilerine göre Darwin'in fikirlerinin dönemin emperyalist devletlerinin istismarından ibarettir.

3. Sosyal Darwinizmin İkinci Yüzü: Darwin'in Bilimi İstismarı

Darwin'in istismar edildiği, bilimin bu bağlamda araçsallaştırılması söylemi mevcut literatürdeki egemen yaklaşımdır. Darwin bu doğrultuda mağdur, mazlum ve düşünceleri anlaşılmamış bir bilim adamı olarak takdim edilmektedir. Bu çıkarsamayı yapan insanlar genellikle üst bir söylemle Darwin anlatmakta, Darwin'in eserlerinin içeriğine neredeyse hiç değinmemektedirler. Darwin sanki eserlerinden bağımsız bir kişilik, Batı düşünce geleneğinin yıkılmak üzere olan Tanrısına son darbeyi vurmuş bir ikon kişilik olarak görülmektedir. Bu yüzden Jones'in Darwin'i seküler düşüncenin ortaya çıkması bağlamında konumlandırdığı merkezi yer, aslında Darwin'e dokunmak ve onu eleştirmek konusunda yaşanılan kaygıları da açık etmektedir. Darwin düşüncelerinden öte Batı düşünce geleneğinde sekülerizmin ikonu konumunda olduğu için onun olumsuzlanması hatta yıkılması sekülerizmin yıkılması olarak görülmekte, bu yüzden Darwin dokunulmasına izin verilmeyen kutsal bir kişilik olarak sunulmaktadır. Ancak bu tarafgirliğin ötesinde Darwin neşrettiği eserleriyle ortada durmaktadır. Savunmak ya da reddetmenin ötesinde Darwin'i anlamak, onun eserlerini anlamaktan geçmektedir. Darwin'in eserlerini sosyal Darwinizm bağlamında değerlendirmek hem doğru bir değerlendirme yapmak hem de çalışmanın odaklandığı konum gereği oldukça önemlidir.

Tam ismi Charles Robert Darwin olan düşünür 1809 yılında İngiltere'in Shropshire bölgesindeki Shrewsbury kasabasında dünyaya gelmiştir. Dedesi Erasmus Darwin, babası ise Robert Darwin'dir ve ikisi de doktordur. Darwin dedesi ve babası gibi tıp eğitimine başlamış olsa da eğitimini yarıda bırakmıştır. Bu eğitimi süresince Jean Baptiste Lamarck'in evrimci görüşlerini öğrenmiş ve bu konuya eğilmeye başlamıştır. 1831 yılında henüz 22 yaşındayken İngiliz Kraliyet

Donanma Gemisi olan HMS Beagle ile beş yıllık Güney Amerika yolculuğuna çıkmıştır. Bu yolculuk esnasında topladığı veriler ile Darwin insanlık tarihindeki en tartışmalı teorilerden birisini inşa etmiştir. Darwin bu seyahatteki izlenimlerini anlattığı The Voyage of the Beagle (Beagle Yolculuğu) isimli eserini 1839 yılında yayınlamıştır. Daha sonra Darwin 1859 yılında Türlerin Kökeni olarak tanınacak On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or The Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life (Doğal Seçilim ile Türlerin Kökeni veya Hayat Mücadelesinde Ayrıcalıklı Irkların Korunumu Üzerine) adlı eserini yayınlamıştır. Darwin Türlerin Kökeni adlı eserinde evrim teorisini bitkiler ve hayvanlar üzerinden anlatmakta, insanı bu teoriye dâhil etmemektedir. 1871 yılında yayınladığı The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex (İnsanın Türeyişi ve Cinse Göre Seçilim) eseriyle de teorisine insanı dâhil etmektedir. Bu eser de literatürde İnsanın Türeyişi olarak bilinmektedir. Tabiat bilimci olarak büyük bir üne kavuşan Darwin, 1872 yılında ise The Expression of the Emotions in Man and Animals (İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi) adlı eseriyle insan psikolojisini hayvanlar üzerinden izah ederek evrimci psikolojinin de temellerini atmıştır. Darwin bu dört eserinde canlıların biyolojik yapılarından bahsetse de aynı zamanda bütün varlık âlemini kapsayan doğal seleksiyona dayanan bir evrim teorisi inşa etmeye çalışmış ve hayatı yeni bir perspektifle yorumlamıştır.

Darwin'in düşünceleri genel olarak iki şekilde değerlendirilebilir. Birincisi kitaplar merkeze alınarak, kronolojik bir okumaya tabi tutulabilir. İkinci olarak ise, Darwin'den sonra ortaya çıkan ve bütün ilmi alanları domine eden Darwinizm'in unsurları bağlamında değerlendirilebilir. Bu çalışmanın kapsamı düşünüldüğünde ikinci yöntemin kullanılması daha iyi olacaktır.

Darwin'in sosyal Darwinist bağlamda değerlendirilmesi için kullanılacak en önemli kavramlarından birisi öjenidir. Hayvan ve bitkilerde olduğu gibi insanlarda da bilinçli ıslahın mümkün olduğu fikrine dayanana öjenizm, Darwin'in kuzeni Galton tarafından ortaya atılmıştır. Faşizmin ve ırkçılığın, hatta emperyalizmin "bilimsel" meşruiyeti olarak kullanılan bu yaklaşımın köklerine ilk olarak Darwin'in *Türlerin Kökeni* adlı eserinde rastlanılmaktadır (1976, 41):

> "Arıkan (ari, saf, temiz kan) iki ırk arasındaki çaprazlamanın birinci dölleri hayli ve bazen tümüyle bir biçim ıradadır (karakterdedir) ve herşey yolunda görünmektedir. Ama bu karışık soylu hayvanlar birkaç kuşak birbirleriyle çaprazlanınca iki tanesi bile birbirine benzememekte ve işin güçlüğü ortaya çıkmaktadır."

Farklı iki "ari" hayvan ırkının bile çiftleşmesini uzun vade de olumsuz bir durum olarak niteleyen Darwin bu durumu insanın müdahale edeceği bir süreçle daha iyiye gideceğini düşünmektedir (1976, 51): "Doğa durmadan değişimler yaratır; insanoğlu onları kendine elverişli yönde bi-

riktirir. Bu anlamda, insanoğlunun kendine yararlı ırklar yarattığı söylenebilir." Darwin'e göre doğa tabiî bir yaratıcıdır ve insan bu süreçleri kendi lehine biriktirme eğilimindedir. Hayatta doğa ilk yaratıcı iken, insan doğanın yarattığını tekrar yaratma kudretine sahiptir. İnsanın ikincil yaratımı Darwin için basit ve sıradan değil, oldukça önemlidir. Bu sürece "seçme" adını veren Darwin, bu gücün "yetiştiriciye yalnız sürüsünün ırasını değişikliğe uğratma değil, ırayı tümüyle değiştirme olanağı vereceğini" savunmaktadır (1976, 52). İnsan eliyle müdahale zorunluluğunu ise Darwin, açıkça Malthus'tan aldığını ifade ettiği, canlıların geometrik oranda çoğalmalarının sonucu olarak ortaya çıkmış olan var olma savaşına atfetmektedir (1976, 25, 88, 158). İnsanın bu "seçme" yetisinin tabiatın temel kanunu olan "doğal seçilim"in bir yansıması olduğunu düşünen Darwin, Spencer'a atıf yaparak her iki seçilim türünde de en uygun olanın hayatta kalacağını öne sürmektedir (1876, 86-87).

Hayatın bir yaşam savaşı olduğunu, sürekli iyi örneklerle bu durumun gizlenmeye çalışıldığını iddia eden Darwin, bu doğrultuda şu şekilde bir çıkarsama yapmaktadır (1976, 87):

> "Hiç bir şey evrensel yaşam savaşının gerçekliğini tartışmalarda doğrulamaktan daha kolay, ve -hiç değilse benim için- yaşam savaşının varlığını hep göz önünde bulundurmaktan daha güç değildir… Biz doğanın sevinçle parıldayan yüzünü görürüz; çoğu zaman yiyeceklerin gerektiğinden çok olduğunu görürüz; pek çoğu böceklerle ya da tohumlarla beslenen ve çevremizde hiç kaygısız ötüşen kuşların yaşamı durmadan yok etmekte olduğunu görmeyiz, ya da unuturuz; ya da o şakıyan kuşları ya da onların yumurtalarını ya da yavrularını başka kuşların ve yırtıcı yaratıkların yok ettiğini unuturuz. Besinin o anda pek bol olabileceğini, durumun her yıl ve her mevsim böyle olmadığını düşünmeyiz… Bir bitki her yıl biri gelişen bin tohum üretir, çok yerinde olarak, o bitkinin o sırada toprağı kaplayan aynı ve başka türden bitkilerle savaştığı söylenebilir… Var olma savaşı, bütün organik varlıkların büyük oranda çoğalma eğiliminde olmasının kaçınılmaz sonucudur."

Doğanın içinde var olduğunu iddia ettiği doğal seçilimde var olmak için ayakta kalma güdüsünün insanda da olduğunu düşünen Darwin "insan yalnız kendi çıkarı için seçer" diyerek bu durumu açıklamaktadır (Darwin, 1976, 108). İnsan eliyle veya doğal seçim/seçilim sürecinde evrensel var olma savaşı sonucunda çok fazla zararın ortaya çıktığını itiraf eden Darwin, yine de daha iyinin ortaya çıkması için bu durumu "doğanın dayattığı bir zorunluluk" olarak açıklamaktadır (1976, 136).

Irkçılığın düşünsel kökeni olan öjenizme Türlerin Kökeni'nde oldukça kullanışlı malzemeler veren Darwin, İnsanın Türeyişi adlı eserinin yazılma amaçlarından birisi olarak da "insan ırkları arasındaki farkların önemini incelemek" olarak ifade etmektedir. Darwin açıkça ırklar arasındaki

farkları önemsemekte ve çalışmasını da bu amaçla neşretmektedir. Aslında Darwin İnsanın Türeyişi adlı eserinin amaçlarını sıralarken ilk olarak "bütün türlerin aynı kökten gelip gelmediğini" açıklamayı da saymaktadır (1975, 8). Bütün türlerin aynı kökten geldiğini açıklamaya çalışan Darwin, ırklar arasındaki farklara da yönelmesi dönemin şartları düşünüldüğünde ırkçılık ve faşizmin yanısıra emperyalizm için de oldukça kullanışlı malzemeler vermektedir.

Darwin'in İnsanın Türeyişi adlı eserinde en çok dikkat çeken durumlardan birisi "yabanıl-uygar" ayrımıdır. Darwin sürekli olarak yabanıl diye tabir ettiği, pek çok yönden hayvana benzettiği Batı dışı toplumlar ile uygar diye tanımladığı Batılı insanları ve toplumları kıyaslamaktadır (1975, 13, 60, 62, 73, 79, 94, 96, 107). Bu ayrımı biyolojik olarak meşrulaştırmak için Darwin Spencer'a atıf yaparak yabanıl insanların uygar insanlardan çok farklı olduğundan söz etmektedir (1975, 49). Aynı şekilde Malthus'a gönderme yapan Darwin, yabanıl insanların uygar insanlardan daha fazla üremeye meyilli olduğunu iddia etmektedir (1975, 64). Bu durumun antropojik yansımalarının olduğunu düşünen Darwin dünyanın pek çok yerinde kafatası ölçümlerinin varlığından söz etmekte, bu durumun da insan zekâsıyla ve ülkeler arası farklarla ilişkili olduğunu açıklamaya çalışmaktadır (1975, 77).

Darwin "Ateş Ülkesi" diye tanımladığı Afrikalı insanlardan bahsederken onları barbar ve yabani varlıklar olarak nitelemekte, Batılı, uygar insanların onları medeniyetle buluşturup terbiye edebileceğini iddia etmektedir (1975, 92):

> "Ateş Ülkeliler, en aşağı barbarlardan sayılır; ama ben, İngiltere'de birkaç yıl kalmış ve biraz İngilizce konuşulabilen, ve Majestelerin Gemisi Beagle'de bulunan üç yerlinin, eğilim ve zihnî yetilerimizin pek çoğu bakımından bize ne kadar çok benzeyebildiklerini gördükçe şaşıyordum.
>
> Bir barbarla, örneğin eski denizci Byron'un anlattığı o bir sepet deniz kestanesini düşürdüğü için çocuğunu kayalara çarpan adam ile, bir Howard ya da Clarkson arasındaki ahlâkî tutum farkı; ve hiç bir soyut terim kullanmayan yabanıl bir insan ile bir Newton ve Shakespeare arasındaki zekâ farkı da az değildir. En yukarı ırkların en üstün insanları ile en aşağı yabanıl insanlar arasındaki bu türlü farklar, pek küçük aşamalarla birbirine bağlıdır. Bundan ötürü, birinden öbürüne geçilebilir ve gelişilebilir."

Darwin yabanıl diye tabir ettiği Batılı olmayan insanları aslında insan olarak görmemektedir (1975, 129): "Yabanıl insanların pek çoğunun hayran olduğu çirkin bezekler ve aynı ölçüde çirkin müzik dikkate alınırsa, onların estetik yetisinin belirli hayvanlardaki kadar, gelişmemiş oldu-

ğu ileri sürülebilir." Yabanıl insanların arasında doğal seleksiyonun daha yoğun işlediğini savunan Darwin, öjenizmin uygar toplumlar için neden gerekli olduğunu şu cümleleriyle açıklamaktadır (1975, 184):

> "Yabanıl insanların vücutça ve kafaca zayıf olanları eleniverir; ve sağ kalanlar, çoğunlukla, gerçekten sağlıklı kimselerdir. Öte yandan biz uygar insanlar, elenme sürecini engellemek için elimizden geleni yaparız; geri zekâlılar, sakatlar ve hastalar için bakımevleri kurarız; yoksulları koruma yasaları çıkarırız; tıp uzmanlarımız, her hastayı yaşatmak için en son ana kadar bütün ustalıklarını gösterirler. Böylece uygarlaşmış toplumların zayıf bireyleri kendi soylarını sürdürmektedir. Evcil hayvan yetiştiriciliği yapmış hiç kimse, bunun insan ırkına büyük zararı dokunacağından şüphe etmez."

Darwin'in bu cümlelerinden de anlaşılmaktadır ki kendisinden etkilenerek öjenizmi kuranlar Darwin'i yanlış değil doğru yorumlamışlardır. Darwin toplumda dezavantajlı olan insanlara yardım etmek için uygulanan sosyal politikalara açıkça karşı çıkmakta ve bu politikaların toplumlar için zararlı olduğunu savunmaktadır. Bir tabiat bilimcinin sosyal politikalar konusunda bu kadar net ifadeler kullanması ve biyolojik çalışmanın içerisinde bu ibarelerin geçmesi oldukça manidardır. Uygar toplumun bekası için "doğal seçilimi" mutlak doğru olarak gören Darwin, bu durumun engellenmesini medeniyetin ilerlemesinin durması olarak yorumlamaktadır (1975, 195):

> "Doğal seçme, yaşama savaşının; o da, büyük bir hızla çoğalmanın sonucudur. İnsanın büyük bir hızla çoğalma eğilimine acı acı üzülmemek olanaksızdır; çünkü bu, barbar kabilelerde çocukları öldürmeye ve başka kötülüklere, uygar uluslarda içler acısı bir yoksulluğa, sağduyulu insanların bekâr kalmasına ve geç evlenmesine yol açmaktadır. Ama aşağı hayvanlardaki aynı fiziksel kötülükler insanda da bulunduğu için, insanın yaşama savaşından doğan kötülüklerden bağışık (muaf) olmayı beklemeye hakkı yoktur. İnsan, ilk çağlar boyunca doğal seçmeye uğramamış olsaydı, bugünkü aşamasına herhalde varamazdı."

Kendisinin dâhil olduğu uygar Batı toplumu için endişe duyan Darwin, doğal seçilimin ve yaşama savaşının her daim diri tutulmasını önemsemektedir. Çünkü Darwin'e göre insanlar ırksal olarak ayrılmıştır. Kendi toplumunun insanına benzemeyen diğer insanları başka türlere benzetecek kadar aşağılamaktadır. Darwin'in doğal seçilim sonucunda oluştuğunu iddia ettiği ırk mefhumu onun için o kadar önemlidir ki, ırklar arası farklar tür ayrımı olarak ifade edilebilecek seviyededir (1975, 201):

> "İnsan birçok ırka ayrılmıştır; bunların bazıları birbirinden öylesine farklıdır ki, doğa bilginleri çoğu zaman onları farklı türler gibi sınıflamıştır. Bir zamanlar insanın işe yarar oldukları söz götürmeyen yararsız ve güdük parçaları çoktur. İnsanın eski atalarında bulunduklarına inan-

mamızı gerektiren ıralar, arada bir, onda yeniden görünmektedir. İnsanın kökeni bütün öbür hayvanlarınkinden tümü ile başka olsaydı, bu çeşit belirtiler yalnızca boş birer sanı olurdu; oysa böyle bir şeyi kabul etmek olanaksızdır."

Çeşitli düşünürlerin ırk ayrımlarını başka tür gibi tanımlamasını ırk sınıflandırmasıyla açıklayan Darwin bu durumu şu şekilde açıklamaktadır (1975, 239-240):

> "İnsan ırklarının ayrı türler olarak sınıflanmasına karşı en önemli gerekçe, onların, birbirleriyle çaprazlanmalarının dışında da, birçok halde, azar azar birbirine dönüşmesidir. İnsan herhangi bir hayvandan çok daha dikkatle incelenmiştir, yine de en yetenekli bilirkişiler arasında insanın bir tek tür ya da ırk olarak mı, yoksa iki (Virey), üç (Jacquinot), dört (Kant), beş (Blumenbach), altı (Buffon), yedi (Hunter), sekiz (Agassiz), on bir (Pickering), on beş (Bory St. Vincent), on altı (Desmoulins), yirmi iki (Morton), altmış (Crawfurd) ya da altmış üç (Burke) tür ya da ırk olarak mı sınıflanmak gerektiği konusunda büyük ayrılıklar vardır.
>
> Kimi doğa bilginleri, son zamanlarda, gerçek türlerin ayırıcı özelliklerinin çoğunu taşıyan, ama böyle yüksek bir aşamaya pek uygun düşmeyen biçimleri belirtmek için "alt- tür" (subspecies) terimini kullanmaktadırlar. Öyleyse, insan ırklarını tür aşamasına yükseltmek için yukarda verilen sağlam gerekçeleri ve öte yandan onları belirlemenin başa çıkılmaz güçlüklerini düşünürsek, "alt-tür" terimi burada özellikle kullanılabilir gibi görünmektedir. Ama eski alışkanlıktan ötürü, "ırk" (race) terimi belki de hep kullanılagidecektir. Terimlerin seçimi, ancak aynı fark dereceleri için aynı terimler kullanılmak istendiği ölçüde önemlidir. Ne yazık ki bu, seyrek olarak başarılabilmektedir: çünkü daha büyük cinsler (genera), genellikle, ancak büyük güçlükle ayırt edilebilen ve birbirleri ile yakın hısım olan biçimleri kapsar, oysa aynı familyadan olan daha küçük cinsler tam anlamı ile farklı biçimleri kapsamaktadır; bununla birlikte, hepsini, fark gözetmeden, türler olarak sınıflamak gerekmektedir."

Doğu-Batı ayrımı yapan ve Doğulu toplumları barbar/yabanıl olarak niteleyen Darwin, sürekli bir medeniyet mücadelesi olduğunu, bu mücadelede de Batılı toplumların galip çıktığını iddia etmektedir. Hatta yabanıl ve barbar toplumların ortadan kalkmamasına da şaşırmaktadır (1975, 251):

> "Uygarlıklarının düzeyi, yarışan ulusların başarılı olmasında en önemli öğe gibi görünmektedir. Avrupa, birkaç yüzyıl önce, Doğulu barbarların akınından korkmakta idi; şimdi böyle bir korku gülünç olur. Bay Bagehot'un belirttiği gibi, yabanılların, klasik ulusların karşısında, şimdi uygar ulusların karşısında olduğu gibi ortadan kalkmamış olması, daha garip bir olgudur."

Ayrıca Darwin insan ırkları arasındaki ayrımın en önemli göstergesinin renk olduğunu öne sürmektedir (1975, 263). Renk sayesinde ırk ayrımının yapılabileceğini savunan Darwin, bu

ayrım sayesinde insanlar arasındaki farklı kategoriler ve sınıflandırılmalar oluşturulabileceğini ifade etmektedir (1975, 267). Yabanıl ırklarda beyin yapısının daha küçük olduğunu düşünen Darwin, uygar toplumlarda ise bu yapının daha büyük olduğunu ileri sürmektedir (1975, 269).

Darwin Batılı olan "uygar" toplumlar üzerinden yaptığı bu öjenik ayrımları akli dengesi yerinde olmayan insanlara da uyarlamakta ve onların bu halini bir alt türe yani hayvan atasına bir ket vurma olarak açıklamaktadır (1975, 53):

> "Doğuştan-aptallar, başka bazı bakımlardan da, aşağı hayvanlara benzerler. Yiyeceği her lokmayı, ağzına atmadan önce, dikkatle koklayan bir doğuştan-aptal görülmüştür. Bitlenirken, elleri ile birlikte ağzını da sık sık kullanan bir doğuştan-aptal bilinmektedir. Doğuştan-aptalların genellikle iğrenç alışkanlıkları vardır ve utanma duyguları yoktur; vücudun göze çarpar ölçüde kıllı olduğu birkaç örnek bildirilmiştir… Ufak kafalı bir doğuştan-aptalın basit beyni, maymununkine benzediği ölçüde ve bu anlamda, bir ataya dönüş örneğidir denebilir."

Hitlerin bu düşüncelerden etkilenip kendi toplumunda yüzbinlerce insanı kısırlaştırdığı düşünüldüğünde Darwin'i yanlış anladığını iddia etmek oldukça güçtür. Darwin'in ayrıca Tanrı mefhumunu reddedip reddetmediği literatürde tartışmalı bir konudur. Kimi sosyal bilimci Darwin'in Tanrı'yı reddetmediğini sadece "bilimsel" ölçütler kullanarak insanın var oluş sürecini açıkladığını savunurken, kimileri tam tersine Darwin'in bu konudaki tavrının net olduğunu ve bu mefhumu reddettiğini savunmaktadır. Darwin'in özellikle İnsanın Türeyişi adlı eserine bakıldığında bu konudaki tavrı net olduğu görülmektedir (1975, 130-133):

> "Her şeye gücü yeten bir tanrının varlığına olan yüceltici inanca insanın ta başlangıçta eriştirildiğini gösteren hiç bir kanıt yoktur. Tersine, öyle gelip geçici gezginlerden değil, yabanıl insanlar arasında uzun süre kalmış kimselerden sağlanan ayrıntılı kanıtlar, bir ya da birden çok tanrı üzerine hiç bir düşüncesi olmayan, dillerinde böyle bir düşünceyi anlatmak için hiç bir sözcük bulunmayan sayısız ırkların yaşamış ve yaşamakta olduğunu göstermektedir. Sorun, evrenin bir yaratıcısı ve yöneticisi olup olmadığı sorunundan, o yüksek sorundan elbette tümü ile başkadır; bu güne kadar gelip geçmiş en yüksek zekâlardan kimisi, bu soruya olumlu yanıt vermiştir. Bununla birlikte, "din" teriminden, görünmeyen ya da ruhsal araçlara (spiritual agency) inancı anlarsak, durum bambaşka olur; çünkü bu inanç en az uygarlaşmış ırklarda evrensel görünmektir. Bu inancın nasıl doğduğunu açıklamak da güç değildir. Hayal-gücü, şaşma, merak gibi önemli yetiler, biraz sağduyu ile birlikte, kısmen gelişir gelişmez, insan, çevresinde ne olup bittiğini elbette anlamak ister ve kendi öz varlığı üzerinde belli belirsiz kurguda (speculation) bulunur…

> Yabanıl bir insan düş görünce, onun önünde beliren şekillerin uzaktan geldiğine ve onun üzerinde durduğuna inanılır; ya da "düş görenin ruhu çıkıp dolaşır ve yerine dönünce gördüklerini hatırlar". Ama hayal-gücü, merak, sağduyu, vb. gibi yetiler insan zihninde gereği gibi gelişinceye kadar, insanın gördüğü düşler, onun ruhlara inanmasına, bir köpekte olduğundan daha çok yol açmazdı. Yabanıl insanların doğal nesnelere ve araçlara ruhsal ya da yaşayan özlerin (essence) can verdiğini düşünmeye yönelmesi, birinde gözüme çarpan küçük bir olgu ile belki açıklanır: eksiksiz gelişmiş ve çok durgun bir hayvan olan köpeğim, sıcak bir günde, çimlerin üzerinde yatıyordu. Ortalık sessizdi, ama hafif bir esinti biraz uzaktaki açık bir güneşliği arada bir sallıyordu. Güneşliğin yakının da biri bulunsaydı, hayvan bunu hiç umursamazdı. Güneşlik ne zaman hafifçe kımıldasa, köpeğim öfkeli öfkeli hırlıyor ve havlıyordu. Bence, köpeğim, görünür hiç nedeni olmayan o hareketin yabancı bir canlı etkenin varlığını gösterdiğini ve kendi toprağında bulunmaya hiç bir yabancının hakkı olmadığını çabuk ve bilinçsiz bir yoldan düşünmüş olmalıdır. Ruhsal araçlara inanç, bir ya da birden çok tanrının varlığı inancına kolayca dönüşür. Çünkü yabanıl insanlar, normal olarak, kendilerinin duyduğu aynı tutkuları, aynı öç alma isteğini ya da adaletin en basit biçimini, sevgileri, ruhlara yorar…
>
> İnsanın önce ruhsal araçlara, sonra putçuluğa (fetishism), çoktanrıcılığa (polytheism), ve sonunda tektanrıcılığa (monotheism) inanmasına yol açan aynı yüksek zihnî yetiler, insanın düşünme yetileri az gelişmiş kaldıkça, onu çeşitli boş inançlara ve garip törelere götürür."

İnsanın yaratıcı inancını hayal-gücü, şaşma, merak ile sağduyunun senteziyle açıklayan Darwin, bu durumu kendi köpeğinin anısıyla açıklaması bu duruma ne kadar bilimsel yaklaştığını göstermektedir. Bilim camiasında bile büyük çoğunluk tarafından biyoloji ve bilim kitabı olarak bilinen bir kitapta bu ibarelerin geçmesi de bilimin ne ölçüde istismar edildiğinin en büyük kanıtları arasındadır. Tanrı'yı açıkça reddeden Darwin, ondan neşet eden pek çok kavram da kabul etmemekte ve (1975, 159): "kimi yazarların bugünlerde ileri sürdüğü inancı, hısımla zinadan tiksinmenin bize Tanrının aşıladığı özel bir bulunçtan (vicdandan) ileri geldiğini, reddedebiliriz" demektedir. Zira Darwin, "türlerin ayrı ayrı yaratıldığı dogmasının yıkılmasına yardım ederek, hiç değilse iyi bir iş yaptığımı umuyorum", demektedir (1975, 86). Darwin'e göre insanın ahlaki gelişimi evrimle açıklanabilir ve bunun da anlaşılabilmesi için insanın ataları ve alt türü olan hayvanlara bakmak gerekmektedir. Darwin için insanlar birçok ahlâkî duygusunu alt türü olan hayvanlardan tevarüs etmiştir (1897, 336). Tanrıyı dışlayarak bir ahlâk tanımlaması yapan Darwin, ahlâkın kökenini de doğal seçilim ve üstünlük duygusuyla açıklamaktadır (1975, 182):

> "Unutulmamalıdır ki, yüksek bir ahlâk düzeyi aynı kabilede, bir bireye ve onun çocuklarına, öbür insanlara karşı az bir üstünlük sağlar ya da hiç bir üstünlük sağlamazsa da, yetkin ahlâklı

> insanların sayıca çoğalması ve ahlâk düzeyinin yükselmesi, bir kabileye, başka bir kabileye karşı, kesinlikle, çok büyük bir üstünlük kazandırır. Üyelerinin birçoğunda yurtseverlik, bağlılık, yiğitlik ve duygudaşlık ruhu olan bir kabile, öbür kabilelerin pek çoğunu alt eder ve bu, doğal seçme olur. Bütün dünyada, her çağda, kabilelerin yerine başka kabileler geçmiştir ve ahlâk onların başarılarında önemli bir öğe olduğu için ahlâk düzeyi ve yetkin ahlâklı insanların sayısı, böylelikle, her yerde yükselme ve artma eğilimi göstermiştir."

Darwin'e göre "insan, bugünkü en kaba-saba durumunda bile, şimdiye kadar yeryüzünde görünmüş en başat (dominant) hayvandır" (1975, 68). Tanrısız, insanlar arasında ırksal ve hiyerarşik farklılıkların olduğu çatışmacı bir dünya tasviri yapan Darwin, hayatı evrensel bir savaş alanı olarak tanımlamaktadır. Kimilerinin aksine Darwin, çatışma ve savaşı bitki ve hayvan âlemine değil, insanın hem evrimsel süreci için hem de bugünün medeni dünyasının ahvali için de kullanmaktadır. Bu sürecin tarihin bilinmeyen zamanlarından beri işlediğini savunan Darwin, "bütün hayvanlar kendi geçim araçlarından daha çok çoğalma eğiliminde olduğuna göre, insanın ataları da böyle idi; bu, zorunlu olarak, varolma savaşına ve doğal seçmeye yol açar" demektedir (1975, 87).

İnsanın içinde, tabiatın verdiği bir şiddet eğilimi olduğunu düşünen Darwin bu durumu şu örneklerle açıklamaktadır (1975, 161):

> "Kuzey Amerikalı bir yerli, başka kabileden birinin kafa derisini yüzünce, büyük kıvanç duyar ve öbürleri de onu kutlar; bir Dyak, hiç suçsuz bir kimsenin başını keser ve bir andaç olarak kurutur. Süt çocuklarını öldürmek, dünyanın her yanında pek yaygındır ve hiç kınanmaz; ama çocuk öldürmek, özellikle kızları öldürmek, kabile için yararlı, hiç değilse zararsız sayılmaktadır. Kendini öldürmek, eski çağlar boyunca, genellikle suç sayılmamıştır, tersine, korkmazlık belirtisi, şerefli bir davranış olarak görülmüştür; yarı-uygar ve yabanıl bazı uluslarda bugün bile kınanmamaktadır, çünkü kabilenin öbür bireylerini açıkça ilgilendirmemektedir."

Birinci Dünya Savaşı'nı "biyolojik kader" ya da "evrim draması", insanı da "savaşan hayvan" olarak yorumlayanların, bu çıkarsamayla aslında nereden neşet ettikleri böylelikle anlaşılmaktadır. Darwin bu savaşın sonsuzluk içerdiğini, hiçbir zaman bitmeyeceğini ve hayatın bütün şubelerinde olduğunu da öne sürmektedir (1975, 190).

Sonuç ve Değerlendirme

Darwin'in eserlerinde içtimai hayata dair bu kadar çıkarsama olmasına rağmen neden salt biyolojik bilimsel bir ikon, postulat olarak algılandığının cevabını aslında Jones vermektedir. Jones Darwin'in bilimsel yönünü ön plana çıkarmaya çalışırken, modern dünyada Darwin'in neden önemli olduğunu açık etmektedir. Çünkü Darwinizm sekülerizmin "bilimsel" teminatı konumun-

dadır. Darwin'in bu tür açıklamaları olmasına rağmen ön plana çıkarılmasını Atila Doğan ise şöyle açıklamaktadır: basit mekanik ayıklanmacı yaklaşım üzerinden materyalizmi geniş kitlere anlatma imkânı sunması, doğal seleksiyoncu çatışmacı yaklaşımın dönemin şartlarıyla uyumlu olması ve bütün bunları dönemin bilimsel retoriğini kullanarak sunması olarak özetlemektedir (Doğan, 2012, 13). Bu iki açıklamada da Darwin'in aslında modern düşüncede sekülerizmin ve onunla paralel ilerleyen bilimci yaklaşımın devamlılığı anlamında önemli bir işlevi olduğu anlaşılmaktadır.

Darwin'in biyolog veya tabiat bilimci olmanın ötesinde sosyal bilimci olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Buradaki bilim ise salt bir hakikat arayışı değil, Darwin'in kitaplarından da anlaşıldığı üzere içinde öjenizm, emperyalizm, ırkçılık barındıran, Tanrının reddedildiği, ahlakın ise hayvanlarla kıyaslanarak açıklandığı bir yaklaşımdır. Bütün canlıların ortak bir atadan geldiğine dair bir yaklaşımın sosyal karşılığının daha bütünleştirici ve kaynaştırmacı olması beklenirken, Darwin açıkça hiyerarşik bir âlem tasavvuru kurmakta ve Batı toplumunun üstünlüğünü bilimsel retorikle sunmaktadır. Hayvandan gelen Tanrısız insan tasavvurunun da özellikle London'ın ifadesiyle vahşeti nasıl çağırdığı iki dünya savaşı tecrübesiyle sabittir. Bu durum sadece Batının diğer medeniyetleri hiyerarşinin alt basamaklarında görmesiyle kalmamış, Darwin'in sosyal güvenliğe dair yaptığı açıklamalarıyla en çok Batı toplumlarının kendine zarar vermiş ve yüzbinlerce insan devlet kontrolünde öldürülmüş ya da kısırlaştırılmıştır. Bugün hala bilimcilik adına bu fikirlerin yaşamını devam ettirdiğini de itiraf etmek gerekmektedir.

Darwin'in eserleri hala ortadayken bu teoriyi savunanların ilgili metinlere atıf yapmadan savunmaları aslında bilimin açıkça istismarıdır. Darwin'in eserleri içtimai pek çok konuya değinirken, "bilim"i savunanlar bu yönüne hiç değinmemektedirler. Bu durum bilime rağmen bilimcilik, Darwin'e rağmen Darwinciliktir. Biyoloji bilimi içerisinde sayılan metinlerin içinde Tanrının varlığının tartışılması, sosyal güvenlik politikalarına karşı çıkılması, ırklar arasında hiyerarşi kurulması, fiziksel ve zihinsel özrü bulunanların açıkça dışlanması, hayatın bir savaş alanı, insanın da savaşçı olarak tanımlanması etik problemleri ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde yaşanan pek çok insanlık dramının da bu düşünsel paradigmanın pedagojik çıktısı olduğu da unutulmamalıdır. Elbette bugün yaşanan bütün olumsuzluklar Darwinizme mal edilemez. Ancak bu süreçlere katkısı da Darwin'in metinlerine bakıldığında açıkça kendini göstermektedir. Darwin'i yanlış anladıkları, istismar ettikleri söylenen sosyal Darwinistler ve faşist liderler aslında bu eserleri doğru anlamışlardır. Bu doğru anlayış pek çok yanlış uygulamaya sebep olmuştur. Bu vesile ile özellikle belirtmek gerekir ki Darwin sosyal Darwinizmin en önemli kurucuları arasındadır. Bu iddianın ispatı ise

Darwin'in eserlerinde yeterince mevcuttur. Sadece bu eserleri açıp, objektif bir okumaya tabi tutmak yeterli olacaktır.

Kaynakça

Bernhardi, Friedrich von. *Germany and Next War*. çev. Allen H. Powles. New York: Press of J.J. Little and Ives Co., 1914.

Burroughs, John. "Arrival of the Fit". *The North American Review*. 201/711 (1915), 197-201.

Darwin, Charles Robert. *The Expresssion of the Emotions in Man and Animals*. New York: D. Appleton and Company, 1897.

Darwin, Charles Robert. *İnsanın Türeyişi*. çev. Öner Ünalan. Ankara: Onur Yayınları, 1975.

Darwin, Charles Robert. *Türlerin Kökeni*. çev. Öner Ünalan. Ankara: Onur Yayınları, 1976.

Darwin, Charles Robert. *The Voyage Of The Beagle*. Moscow: Dodo Press, 2008.

Dennis, Rutledge M.. "Social Darwinism, Scientific Racism, and the Metaphysics of Race". *The Journal of Negro Education* 64/3 (1995), 243-252.

Doğan, Atila. *Osmanlı Aydınları Ve Sosyal Darwinizm*. İstanbul: Küre Yayınları, 2012.

Galtung, Johan. "Structural Theory of Imperialism". *Journal of Peace Research* 8/2 (1971), 81-117.

Geary, Dick. *Hitler and Nazism*, New York: Routledge, 2000.

Sánchez-Gómez, Luis A.. "Human Zoos or Ethnic Shows? Essence and Contingency in Living Ethnological Exhibitons". *Culture and History Digital Journal* 2/2 (2013), 1-25.

Halliday, R. J.. "Social Darwinism: A Definition". *Victorian Studies* 14/4 (1971), 389-405.

Heywood, Andrew. *Siyasi İdeolojiler: Bir Giriş*. çev. Ş. Akın, A.K. Bayram vd.. Ankara: Adres Yayınları, 2013.

Hobsbawm, Eric. *İmparatorluk Çağı*. çev. Vedat Aslan. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1999.

Hodgson, M. Geoffrey. "Evolutionary Economics". *The Handbook of Economic Methodology*. ed. J.B. Davis vd. 160-167. 1998.

Hodgson, M. Geoffrey. "Social Darwinism in Anglophone Academic Journals: A Contribution to the History of the Term". *Journal of Historical Sociology* 17/4 (2004), 428-463.

Hofstadter, Richard. *Social Darwinism in American Thought*, Boston: The Beacon Press, 1955.

Hofstadter, Richard. "Darwinism and Western Thought". *Darwin, Marx, Vagner, A Symposium*. ed. Henry L. Paine . 47-70. Ohio: Ohio State University Press, 1962.

Jones, Greta. *Social Darwinism and English Thought*. New Jersey: Humanities Press, 1980.

Küçükali, Adnan. "Klasik İktisadi Düşünce İle Evrim Teorisinin Entelektüel Beraberliği". *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 8/20 (2019), 43-58.

London, Jack. *Âdem'den Önce*. çev. Anjel Server. İstanbul: Oda Yayınları, 1982.

London, Jack. *Vahşetin Çağrısı*. çev. Levent Cinemre. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2020.

Marshall, Alfred. *Principles of Economics*, New York: Palgrave Macmillan, 2013.

Marshall, Henry Rutgers. *War and The Ideal of Peace*. New York: Duffield and Co., 1916.

Mogilski, Justin K.. "Social Darwinism". *Researchgate.* Erişim 18.11.2021. https://www.researchgate.net/publication/309548997.

Rogers, James Allen. "Darwinism and Social Darwinism". *Journal of the History of Idea* 33/2 (1972), 265-280.

Stefoff, Rebecca. *Jack London An American Original,* New York: Oxford University Press, 2002.